

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 3 Kânunsani . 1929

Sayı: 110

Yenisenenin neş'e ve sürur intibalarını arayan gözler en acı bir matemle karşılaştı: Maarif Vekili-miz Mustafa Necati Beyin ölümü... Millî mücadele tarihinin şeref dolu sayfalarında ateşli ve samimi vatanperver Necati B. Türkiyenin irfan sahasında da yükselmesine hayatını vakfetmişti. Necati B. em-sâlsiz bir idare adamı olmaktan fazla gençliğe azim ve feragat nûmunesi olmuştur. Nihayet en büyük eserlerinden biri olan Millet Mekteplerinin açıldığı gün ölümüyle yüzbinlerce mektepli yavrularını ağlattı. Hayat kıymetli babasını kaybetmiş olmaktan mütevellit elemelerini ifade edemiyor.

Bir yılın Maarif Hareketini yazarken...

Türkiye maarifinin son bir yıllık hulâsasını yapmayı tasarladığım zaman ilk defa hatırıma bu müddet içinde yapılmış işleri sıralamak geldi. Fakat bu eserler ilerleyip gelen fikirlerin mahsulleri olduklarına göre bu fikirleri tevlit ve tahrik eden büyük hareketlere, ve cemiyetin tekâmülüne kısa bir nazar atfetmeyince bu kısacık tarihin pek cansız olacağını tahmin ettim. Bu sebeple, son yılı da içine alan devre gelinceye kadar maarifimizin tarihini bir makaleye sığacak kadar kabataslak ve geniş hatlariyle göstermeğe çalıştım.

üzre bunu bilmiyenlere öğretmeği ihtar eyliyor. İki tarafta bu vazifesini kavrayınca en az bir zamanda Türk milleti içinde okuma yazma bilmiyenler kalmıyacaktır. Medeni bir âleme böyle bir milletin iltihaki beşeriyet içinde azim bir vak'a değil midir?

Bu kuvvetli hatveler, hep eyiliğe, terakkiye imandan geliyor. Gelecek yıllarda en mühim mesele bir taraftan iktisadî hayatımızda ahenk temin etmek, diğer taraftan cemiyetin bünyesini şüphencilik sarmasına mani olmaktadır. Temenni ederiz ki 1929 yılı iktisadî hayatımızda refahı artırsın; fikrî faaliyetimizde eyiliğe ve terakkiye olan imanı kuvvetlendirsın...

MEHMET EMİN

Türkiye maarif tarihi büyük inhiraf lar göstermeyen düz bir hat üzerinde ilerler. Şam, İran, Mısır medreselelerini taklit ile dinî mahiyette başlayan bu tarih ta 1924'e kadar devam eder. Umumî maarif din ahkâmını teyit ve muhafaza endişesinden daima müteessir olmuştur. Ne programlara ilâve olunan yeni yeni dersler, ne daha az şiddetli ve sıkı olarak yürüyen terbiye din sultasından 1924 maarif inkilâbına kadar kurtulmamıştır.

Türkiye maarifinin din sultası altında devam eden bu seyri esnasında bazı yeni istikametlerini işaretlerini filhakika görüyoruz. Fakat ayrı bir kutuptan gelen bu cazibeye kendisini büsbütün kaptırmak cesaretinde bulunamadığı içindir ki Türk cemiyeti birçok islahat ile beraber kurun vusta şeraitinden kendisini kurtarmaya muvaffak olamıyordu.

Garp tarakkiyatından istifade fikri İbrahim (1727) ve Koca Ragıp (1761) Paşalar da bundan iki asra yakın bir zaman evel doğmuştu.

Merhum Ziya Gök Alpın Osmanlı İmperatorluğu için muasırlaşmak hareketine mebde gösterdiği üçüncü Selim devrinde garp âleminde daha çok istifade edilmeğe çalışıldığı muhakkaktır. Avrupa medeniyetiyle daha yakından temas edil-

dikçe açık fikirli ricalde bu temayül daha kuvvetleniyordu. 1830 da Kapudani-derya Halil Pş. şöyle söyliyordu: « Rusyadan avdet ediyorum. Avdetimde her zamandan ziyade kani oldum ki eğer Avrupayı taklide müsaraat etmezsek bizim için Asyaya dönmek mecburiyetinden başka çare yoktur. »

Ancak Renesans ile, ve bilhassa Büyük İhtilâlin tesirleri ve bu büyük ihtilâli davet eden iktisadî ve içtimâî tahavvüller ile garp milletleri kurunuvustayı idare eden şartlardan ayrı bir hayata kavuşurlarken, Osmanlı İmperatorluğu, bu garp medeniyetiyle içinde bocaladığı İslamî Kurunuvusta şeraitini beraber yaşatmağa çalışıyordu. Bu hata ve gaflet büyük mikyasta garplaşmak hareketinin mümessilleri olan tanzimat ricalinde görüldüğü gibi Meşrutiyet adamlarında ve hatta milliyet telâkkilerini garp nuriyle mutalâa eden millî terbiyemizin ilk mübeşşirlerinde de sezilir.

(1924-1340) « Tevhidi Tedrisat » kanunu, terbiye ve tedrisatı umumiye ile müstegil bütün ilmî ve tedrisî müesseseleri Mf. vekâletine devir etmekle mazının sürükleyip getirdiği en bü-

yük hatalardan birini kökünden sökmüş oldu. Türkiye'yi garp medeniyetine sokmak isteyen Tanzimat erbabı Mf. Nezaretini teşkil ederlerken adedi pek mahdud olan Rüştîyeler ile bâzı mektepleri bu Nezarete bağlamakla iktifa ediyorlardı. Fakat diğer taraftan memleket maarifinde geniş ve nafiz bir rol sahibi medreseleri, hatta Sıbyan mekteplerini Şeyhülisamın idare ve nüfuzu altında bırakıyorlardı.

1874 de Türkiye maarifi hakkında bir makale yazan Galatasaray lisesinin ilk müdürü «De Salve» zamanında yalnız İstanbul'da 500 medresenin faaliyette bulunduğunu kaydediyor. Halbuki bu tarihlerde garp irfanını nakl ile mükellef Mf. Nezaretinin elinde bir Galatasaray lisesi ile birkaç Rüştîyeden, ve Rüştîye muallimleri yetiştirecek bir muallim mektebi ile birkaç Rüştîye fevkinde mektepten başka müessese yoktu.

On dokuzuncu asrın kendilerini sevk ve idare eden mebdelere göre millî ve demokrat birer sima almışlardı. Bir nevi beynelmileliyet olan din, millî hayatın teşekkülüne mani görülen yerlerde milliyetin hukukî bir ifadesi olan devletten büsbütün ayrılmıştır. Hakimiyetin ve memleket idaresinin ehali eline geçmesi demek olan demokrasilerde hanedan müessesini mevcudiyetine zararlı görünce bunuda başından defetmekte tereddüt etmemiştir.

Tarihin aci tecrübelerinden sonra Türk milleti millî vahdetini ve inkişafının temelini dinî vicdanlarda hapsedmekte ve saltanat mües-

sesini kökünden yıkmakta buldu; ve yaptı. Koca bir milletin yaşamak için yaptığı cidalin mantığından doğan 1340 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu ve bunu tadil eden 1928 tarihli Kanun Türk milletinin hür, millî, demokrat-cümhuriyetçi ve lâyük esaslar dahilinde bu yaşamak iradesinin ifadesidir.

Son yılın maarif faaliyeti de, işte bu yüksek iradenin maarif sahasındaki tecellilerini aksettirmektedir. Filfaki-ka son yılın maarif faaliyetini göz önüne getirince şunları görüyoruz:

I — Şark kültürüne bizi bağlamaya bir âmil olan Arap harfleri yerine türk harflerinin kabul edilmiş olması.

II — İş bölümüne muhtaç olan cemiyetle her ferdi kabiliyet ve istidadına göre en iyi hazırlayacak meslek mekteplerine ve kurslarına ehemmiyet verilmesi

III — Talî mekteplerimize programlarında din tedrisatının ihtiyarileştirilmesi.

IV — 40 yaşına kadar bütün ummî vatandaşları-

mızın ümmilikten kurtarılması için teşkilât yapılması.

Millî inkişafımız ve demokrasimizin tekâmülü için hepsi ayrı ayrı mühim olan bu mes'eleler, üzerlerinde birer birer tevakkuf edilerek izah ve tahlil edilecek kadar büyüktürler. Vasatî seviyeyi yükseltmeğe matuf olan «Millet mektepleri» teşkilâtının hazırladığı yeni istikbalin hatlarını şimdiden çizmek güçtür.

İnkilabımızın hedef olarak tayin ettiği muasır medeniyet bizi her gün terbiye ve tedrisatımızın bünyesinde, teşkilâtımızın kemiyet ve keyfiyetinde yeni yeni faaliyetlere sevk edecek mahiyettedir. Kulağımızı binbir fikrin ve temayülün kaynaştığı bu günkü medeniyetin kalbinden ayırmadıkça ve bir taraftan da türk cemiyetinin tekâmül hamle ve istiyaklarını hassas bir gözle takipte devam ettikçe her yılın maarif hareketlerinin yarin için bir kuvvet ve feyz hazinesi teşkil edeceğinde şüphe yoktur.

NAFİ ATUF

Kar ve Karanlık

— Başına vurmuş gibi sert bir kömür kokusu,
Nereden geldi, yavrum, sana ölüm korkusu?
Taş döşenmiş ahına kondukça bir kuş gibi
Ellerim ürperiyor, naşa dokunmuş gibi...

Sana ne, bulmuşsa kar yaylada diz boyunu?
Parçalamışsa bir kurt ne çıkar bir koyunu?
Ne çıkar kol kolaysa yolda karanlıkla kar?
Dağdan dönen bir çoban can vermişse ne çıkar?
Sana ne, yollarını şaşırmış yolculardan,
Bilmediğin bir köye bir çığ inmişse yardan?
Ne var bu kış tohumlar tarlalarda donarsa?
Boş sininin başında aç duran köylü varsa?
Ne olur kimsesizler, şehrin geçit yerinde,
Tünense bir konağın mermer eşiklerinde?..

Gök yüzü zından olsun yerin üstünde varsın,
Varsın kara toprağın bir gün yüzü agarsın,
Sen şimdi yakınları seyre dal gözlerinle,
Örtülü perdelerden taşan ahengi dinle:
Uzaklardan duyarsan yine kış rüzgârını
Düşün uğursuz ufku kızartacak yarını!

FARUK NAFİZ